

DEN EUROPEISKE PAKTEN OM REGIONS- ELLER MINORITETSSPRÅK SJETTE PERIODISKE RAPPORT

NORGE

Kommentarer fra Kvenlandsforbundet den 3. april 2014

Notat av Bjørnar Seppola

Vi har følgende kommentarer til det utkastet som foreligger pr 11.3.2014

På side 4. står følgende oppfordring fra Euoroparådet:

Europarådet ber om oppdatert informasjon om antallet brukere av regions- eller minoritetsspråk, geografisk fordeling av brukerne og for øvrig informasjon om den generelle demografiske situasjonen.

Og rapporten sier som tilsvaer:

Det føres i dag ingen registre i Norge basert på etnisk tilhørighet (med unntak for Sametingets valgmannfall). Mange innenfor de nasjonale minoritetene selv er, av historiske grunner, meget skeptiske til registreringer basert på etnisk tilhørighet. Vi viser til omtale i Norges femte rapport, under Brukere av regions- eller minoritetsspråk.

Kvenlandsforbundet (KLF) vil kommentere at innspillet fra komiteen ikke bruker uttrykket «registre i Norge basert på etnisk tilhørighet». Derimot ønsker komiteen informasjon om antallet språkbrukere.

KLF ønsker at det skal lages et frivilling register over brukere av kvensk og finsk i Norge. Dette kan gjerne organiseres slik at geografisk fordeling kommer fram. Og dette vårt ønske bør komme fram i rapporten. Vi er i mot etnisk registrering på bakgrunn av slekt og kan ikke se at et slikt register har noen verdi for arbeidet med å revitalisere språket. Derimot kan informasjon om hvem som kan språket være viktig.

Vi mener derfor et slikt register kan hjelpe oss i det videre arbeidet. Registeret skal primært omfatte språkbrukere som behersker språket på samtalenivå. Dvs at de kan føre en vanlig samtale på språket. Men det kan også inneholde et register over de som kan språket på frasenivå (er i ferd med å lære seg språket). Men de to gruppene må registreres adskilt fra hverandre. Hensikten med dette register er at de som kan språket på samtalenivå, kan bli viktige medarbeidere og samtalepartnere for de som er i ferd med å lære seg språket. Samtidig får vi oppdatert informasjon om antallet brukere av kvensk/finsk i Norge.

Årsaken til det store frafallet fra finsk- og kvenskaplæringen, er at tilbudet ikke er tilpasset den reelle situasjonen. Faget finsk som 2 språk ville fungert fint om elevene hadde hatt språket som hjemmespråk i familien. Men når virkeligheten er at elevene kommer til undervisningen uten de nødvendige forkunnskaper, fungerer ikke faget, og vi får et stort frafall. Skal vi kunne rette noe på denne situasjonen må der gis et tilbud i førskole/ barnehage.

I informasjonen om skoletilbudet i kvensk og finsk bør det komme med at antallet elever i finsk som 2 språk, har gått tilbake fra 1073 elever i 2002 til 594 elever i 2014. Avgangselever (10 klasse) inneværende skoleår er 31 elever, mens det i første klasse er 73 elever. Dette innebærer at mer enn halvparten av elevene har «drop out» i løpet av skolegangen.

Det er valgfritt å skrive eksamensoppgaven med kvensk eller finsk rettskriving. I de senere år har der ikke vært registrert interesse for å skrive avsluttende eksamen på kvensk. Dette har sammenheng med at det i hovedsak er elever som snakker språket i hjemmet som fullfører grunnskolen med finsk som 2 språk i fagkretsen. Og kvensk snakkes ikke lengre i hjemmene unntatt i familier der den ene av foreldrene er født i Finland. I slike familier snakkes en blanding mellom finske og kvenske dialekter.

På side 5 står følgende kommentar fra Europarådet:

I forbindelse med Norges sjette rapportering ber Europarådet norske myndigheter redegjøre for endringer i den generelle politikken, lovgivningen eller praksis for regions- eller minoritetsspråk. Europarådet ber norske myndigheter peke på utvikling som er ventet i den neste overvåkningsperioden, slik som endringer i politikk eller budsjett, "policy plans" eller andre faktorer som kan ha direkte eller indirekte effekt på situasjonen for regions- eller minoritetsspråk i Norge.

I rapportforslaget er dette kommentert slik:

Det er videre forutsatt at Språkrådet skal holde kontakt med Kvensk institutt for å få oppdatert informasjon om gjennomført standardiseringsarbeid og for å drøfte framtidig ansvarsdeling og mulig samarbeid.

Her vil vi peke på at de kvenske dialektene i Nord-Norge har vært skrevet ved hjelp av finsk skrivemåte i mer enn 200 år. KLF ønsker fortsatt bruk av finsk skrivemåte for kvener. Vi har derfor

ikke interesse for det standardiseringsarbeid for kvensk som drives. Vi har konstatert at dette er et arbeid som er satt i gang og drives uten at dette har vesentlig støtte blant språkbrukerne. De som snakker språket har allerede valgt finsk skrivemåte, og det er få som ønsker å skifte skrivemåte. Forskjellen mellom finsk og kvensk kan sammenlignes med forskjellen mellom bokmål og nynorsk. Vi har erfaring for at det ikke er lett å få språkbrukere til å skifte skriftspråk når de først har valgt. Om de nye generasjonene vil velge det nye skriftspråket, er det for tidlig å si noe om. Erfaringene fra arbeidet med bokmål og nynorsk, er at fler og fler unge velger bokmål som skriftform.

Kommentar til side 6:

På denne siden står det:

Kvenske språkmiljøer har aktivt utnyttet Språkåret til å utvikle flere prosjekter, og mange av disse har mottatt prosjektmidler fra Språkåret. Halti kvenkultursenter IKS produserte forestillingen Muisto ja toivo (Minne og håp), med prosjektstøtte fra Språkåret 2013. Formålet var å fortelle historien om utviklingen til det kvenske språket gjennom fortelling, sang og musikk. Aktørene var lokale barn og unge i Nord-Troms, Kvensk sanggruppe, ihana! og musikerne Jan Johansson og Evgeny Kabeshov.

Vi syns at denne framstillingen kan misforståes slik at man tror at aktørene og Kvensk sanggruppe, ihana!, er talere av kvensk. Og at dette således er et tilbud til kvensktalende. Det er det ikke! Det må komme fram at: «historien om utviklingen til det kvenske språket gjennom fortelling, sang og musikk», er en fortelling på norsk og at målgruppen for fortellingen er de norsktalende. Det må likeledes komme fram at aktørene av «lokale barn og unge fra Nord-Troms», er norsktalende barn og unge fra Nord-Troms. Ellers blir ekspertkomiteen forledet til å tro at dette dreier seg om en gruppe kvensktalende barn og unge. Likeledes må det komme fram at Kvensk sanggruppe, ihana! er en norsk sanggruppe som synger kvenske sanger. Det er usikkert om sanggruppa forstår tekstene de synger. Skal vi kunne forvente støtte fra Europarådet er det viktig at vi gjør vår flid med å informere Ekspertkomiteen mest mulig korrekt.

Side 8 står følgende anbefaling fra Ministerkomiten:

Vedta en omfattende, strukturert politikk for kvensk, kombinert med en handlingsplan, i samarbeid med de kvensktalende.

Her ønsker vi (KLF) å få med en kommentar om at det ikke er etablert et rådgivende organ for de kvenstalende. Kvensk institutt har norsk som arbeidsspråk. Det blir således feil å si at arbeidet foregår «i samarbeid med de kvensktalende».

Det bør også komme med at siden vi ikke har en registrering av antallet brukere av språket, og heller ikke kanaler for å komme i dialog med språkbrukerne, vet vi heller ikke om tiltakene som det blir bevilget midler til, er ønsket av språkbrukerne eller om det er tiltak ønsket av norsktalende etniske kvener, som ikke nødvendigvis er det samme som språkbrukere.

Videre bør det komme med at Kvensk Institutt er en institusjon med norsk som arbeidsspråk, slik at vi ikke Ekspertkomiteen får et feilaktig inntrykk av at dette er en kvensk institusjon, med kvensk som arbeidsspråk. Instituttet har i alt 6 medarbeidere, men av disse kan kun 1 kvensk.

På side 12 er det sitert et svar til Norsk-Finsk forbund om bruk av finsk som minoritetsspråk.

Etter departementets syn er det mest nærliggende å konkludere med at kvensk er det språket som den nasjonale minoriteten kvener/norskfinner tradisjonelt har brukt. Vi legger da vekt på ordlyden i språkpakten artikkel 1 bokstav a ("tradisjonelt brukes"), i tillegg til uttalelser i den forklarende rapporten til språkpakten som knytter seg til "språk som har blitt snakket" (vår utheving). Når Norge da i tillegg har definert kvensk som et eget språk, er det mest nærliggende å si at kvensk er det språket som tradisjonelt er brukt av kvenene/norskfinnene, og at moderne riksfinsk faller utenfor definisjonen i språkpakten.

...

Her ønsker vi at det kommer med at KLF ønsker at finsk fortsatt skal kunne brukes som skriftspråk for kvener. For oss er det derfor av betydning at finsk blir godkjent som minoritetsspråk. Vi mener at språkkonvensjonen gir oss rett til selv å velge skrivemåte for vår dialekt. Vi forstår ikke begrunnelsen for at valg av skriftspråk skal bestemmes av norske myndigheter og ønsker å ta dette opp med Europarådet.

På side 11 står det i rapporten:

På den annen side er det gjort vesentlige framskritt i arbeidet med normering og standardisering av et kvensk skriftspråk. Standardiseringsarbeidet er organisert og finansiert gjennom Kvensk institutt og er en del av formålet med Kulturdepartementets driftstilskudd til instituttet. Det er oppnevnt et særskilt organ for standardiseringsarbeidet, kalt Kvensk språkting, opprinnelig et vedtaksorgan for Kvensk språkråd, som var i arbeid fram til 2010. Språktinget har i første omgang fått utvidet sin funksjonstid til og med 2015.

Her har KLF den kommentar at vi mener at et arbeid gjennom et Institutt, et språkting, arbeid med grammatikkbøker, og ordbøker, ikke er adekvate tiltak med tanke på revitalisering av den kvenskfinske språkkulturen. Dette fordi språkferdighetene allerede er så langt nede at der ikke er miljø hvor dette arbeidet kan omsettes i praktisk arbeid og utprøves. Vi har ikke miljøer hvor den nye kvenske grammatikken kan tenkes bli tatt i bruk. Vi ønsker oss tiltak som er bedre tilpasset virkeligheten i de kvenskfinske miljøene.

Gjennom vår kontakt med miljøene vet vi at gjenlevende personer født og oppvokst i Norge, og som kan snakke det kvenskfinske språket, er ca 500 personer. For 30 år siden var det ca 8000. De fleste av de som ennå fins, er over 70 år gamle. Og antallet minker raskt. Selv om det tidligere ikke ble gitt lese- og skriveopplæring i skolene, har en del av dem lært seg å lese og skrive med utgangspunkt i finsk skrivemåte. Det er derfor å anta at mangel på skriftspråk ikke har virket begrensende på innlæring av lese- og skriveferdighet. Det er mangelen på opplæring på 1940-tallet og 1950-tallet som har ført til at det er brist i lese- og skriveferdighet blant eldre kvener. Fra 1992 har grunnskolene

gitt opplæring i finsk som 2 språk. Ungdom under 35 år har i som regel fått tilbud om lese og skriveopplæring gjennom prosjektet finsk som 2 språk.

Arbeidsmåten framover må bli stipender for ungdom som lærer seg språket og språkreir i barnehagene for å rekruttere nye elever til finsk- og kvenskgruppene. Først når vi får opp et tilstrekkelig antall ungdommer som behersker språket, og som kan bemanne arbeidsplassene på sentra i Institutter, vil det være på sin plass å etablere slike. Da kan det også bli aktuelt med tiltak som egen grammatikk og eget språkråd.

På side 26 står følgende:

Ekspertkomiteen inviterer norske myndigheter til å framskaffe nøyaktige tall for antallet barn som får undervisning i kvensk på ulike nivåer, og ser fram til å motta informasjon om utarbeidelsen av skolemateriell på kvensk.

På dette punkt ønsker KLF at der kommer med at der er manglende muligheter til språkreir og barnehager på kvensk/finsk. Det må komme med at myndighetene i Norge aktivt hindrer barnehagetiltak for kvenskfinnske barn. Dette bør bli et hovedtema i denne sjettenorges rapport. I alle bygder er der etablert norskspråklige barnehager som får driftstilskudd av staten. Men om foreldrene etablerer en egen barnehage med kvensk/finsk som språk, faller driftstilskuddet bort.

Skibotn, 3. april 2014

For Kvenlandsforbundet

Bjørnar Seppola